

Nr 126

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet.

(3:e avd.)

I propositionen nr 101 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 19 januari 1962, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder utfärda bestämmelser angående avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m., dels ock antaga inom inrikesdepartementet utarbetat förslag till förordning om ändring i förordningen den 29 mars 1946 (nr 99) om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordningen).

Propositionen har, såvitt angår författningsförslaget, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

Propositionen

Genom beslut den 30 december 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1954 års värnpliktsavlöningsutredning att verkställa dels översyn av gällande bestämmelser om avlöning och andra ersättningar till civilförsvarspliktiga vid tjänstgöring i civilförsvaret, dels ock utredning beträffande de ekonomiska förmåner, som skall utgå till reservofficerare och värnpliktiga vid tjänstgöring i civilförsvaret.

Med skrivelse den 29 december 1960 har utredningen överlämnat ett betänkande med förslag rörande avlöningsförmåner m. m. för civilförsvarspliktiga (stencilerat).

I propositionen lämnas en redogörelse för gällande bestämmelser samt värnpliktsavlöningsutredningens betänkande och däröver avgivna remissyttranden. I dessa delar får utskottet hänvisa till propositionen (s. 9—42).

Departementschefen framhåller inledningsvis, att det nuvarande ersättningssystemet kännetecknas av en viss oenhetlighet. Bestämmelserna lämnar även ett betydande utrymme åt skönsmässiga bedömanden, vilket åstadkommer osäkerhet vid tillämpningen. Till vissa delar passar systemet icke

väl tillsammans med den organisation av civilförsvaret och de tjänstgöringsförhållanden för civilförsvarspersonalen, som statsmakterna beslutat under senare år.

De genomförda ändringarna i civilförsvarets organisation och verksamhet innebär bl. a., att utbildningen i ökad utsträckning kommer att försiggå vid kurser med heldagsundervisning under en längre sammanhängande följd av dagar. Sådan utbildning — vid vilken förläggning å civilförsvars-skolorna i stor omfattning måste ske — kommer företrädesvis att avse befälspersonalen. Kraven på ett tillfredsställande ekonomiskt stöd åt de tjänstgörande och deras familjer kommer härvid att göra sig gällande med större styrka än tidigare. Vidare framstår som önskvärt, att ersättnings-systemet, för att kunna tillgodose mera skiftande behov, ytterligare differentieras. De nuvarande reglerna om ersättning åt civilförsvarspersonal lämpar sig icke för värnpliktiga, som överföres till civilförsvaret. Förmåner för dem måste rimligen avvägas med hänsyn till vad som skolat utgå vid fortsatt tjänstgöring inom krigsmakten. En omarbetning av ersättningsbestämmelserna för civilförsvaret är följaktligen nödvändig.

Utredningens nu framlagda förslag är på det sätt begränsat, att det närmast äsyftar *f r e d s f ö r h å l l a n d e n*. I överensstämmelse härmed utgår de förslag, som i det följande överväges, från att de nya reglerna icke skall gälla i den mån särskilda för beredskapstillstånd eller krig avsedda bestämmelser skall tillämpas.

Beträffande de nya reglernas utformning är departementschefen helt ense med utredningen — vars förslag härutinnan godtagits av alla remissinstanser — att till *v ä r n p l i k t i g a m e d u p p s k o v*, vilka tillförts civilförsvaret och där tjänstgör i stället för och regelmässigt i samma omfattning som skulle ha skett vid krigsmakten, i princip bör utgå samma ekonomiska förmåner, som skulle ha tillkommit dem vid värnpliktstjänstgöring. Särskilda förhållanden inom civilförsvaret kan dock böra föranleda jämkningar i förhållande till de militära ersättningsreglerna.

Departementschefen delar vidare utredningens och remissinstansernas uppfattning, att *m ä n o c h k v i n n o r* vid tjänstgöring inom civilförsvaret bör likställas i ekonomiskt hänseende.

Vad angår de ekonomiska förmåner, vilka skall gälla för *c i v i l f ö r s v a r s p l i k t i g a s o m i c k e ä r v ä r n p l i k t i g a m e d u p p s k o v*, synes det naturligt att också för deras del anknyta till de militära bestämmelserna. Man får därigenom ett enhetligt och redan utprövat ersättnings-system för samtliga kategorier civilförsvarspliktiga. Den praktiska nyttan härav vid ersättningsbestämmelsernas tillämpning är påtaglig. Även ur allmän rättvisesynpunkt är det starkt motiverat, att, i den mån förhållandena i övrigt är jämförbara, likvärdig tjänstgöring berättigar till lika lön.

Departementschefen föreslår såsom huvudprincip också beträffande ifrågavarande civilförsvarspliktiga, att förmånerna bestämmas på samma sätt som för de civilförsvaret tillförda värnpliktiga.

Emellertid föreligger skäl för vissa jämkningar i förmånerna för den civilförsvarspersonal, som icke är överförda värnpliktiga. I det militära ersättningssystemet ingår icke förmånen av gottgörelse för mistad inkomst. Vad som nu är stadgat om sådan gottgörelse till deltagare i central utbildningskurs vid civilförsvaret skulle alltså upphöra att gälla, om de militära bestämmelserna tillämpades i oförändrat skick. Då de inskrivna civilförsvarspliktiga, särskilt sådana i befälsbefattningar, i stor utsträckning fullgör sin tjänstgöring vid en ålder då de nått ett relativt högt inkomstläge, skulle i åtskilliga fall uppkomma en avsevärd försämring av förmånerna i jämförelse med nu rådande förhållanden, samtidigt som tjänstgöringstiden blivit längre. Det kan befaras, att man under sådana omständigheter icke skulle kunna hos de civilförsvarspliktiga upprätthålla den positiva attityd till civilförsvaret, vilken fordras för ett gott utbildningsresultat. Det är även tänkbart, att personer, som närmar sig utträdet ur värnpliktsåldern, söker sig till beredskapsuppgifter av annat slag, vilka icke rubbar deras ekonomiska villkor.

Vidare framhålles, att det redan på grund av civilförsvarslagens bestämmelser finns en grupp civilförsvarspersonal, som under vissa betingelser får behålla sin vanliga civila lön, nämligen kommunalanställda vid tjänstgöring som avses i 20 § civilförsvarslagen. Civilförsvartjänstgöring är ej heller i övrigt enligt gällande lagstiftning helt jämställd med värnplikts-tjänstgöring. Bl. a. skall vid inskrivning såvitt möjligt tillses, att personalbehovet fylles med dem som frivilligt anmäler sig till uttagning, såframt ej fråga är om personer, vilka på grund av kommunal anställning eller annan särskild orsak bör uttagas i första hand. Vidare är det endast en mindre del av samtliga civilförsvarspliktiga som tages i anspråk genom inskrivning, medan värnplikt fullgöres av flertalet män i värnpliktsåldern. Slutligen är tjänstgöringen i fred starkt differentierad till sin längd och icke såsom vid värnplikt i princip densamma för alla tjänstgöringsskyldiga.

I de flesta remissyttrandena förordas också jämkningar i utredningens förslag i fråga om de här berörda civilförsvarspliktiga.

För egen del har departementschefen kommit till uppfattningen, att en ersättningsregel bör införas, vilken på något sätt anknyter till de civilförsvarspliktigas inkomst. Möjlighet att erhålla på sådant sätt bestämd ersättning bör emellertid enligt hans mening icke generellt tillkomma ifrågavarande civilförsvarspliktiga, utan ersättning bör utgå först från och med det kalenderår då vederbörande fyller 48 år, d. v. s. från och med det år då värnplikten för män upphör. Man får härigenom en naturlig uppdelning av de civilförsvarspliktiga i två grupper, nämligen personal i eller

under värnpliktsåldern och personal över denna ålder. För den förstnämnda gruppen skulle — med de mindre modifikationer, som må påkallas av civilförsvartjänstgöringens art — värnpliktsavlöningsbestämmelserna tillämpas i sin helhet; för den senare gruppen skulle en delvis förmånligare regel gälla. Den bättre ställningen för den senare gruppen framstår ur tjänstgöringssynpunkt som motiverad med hänsyn till att männen i densamma regelmässigt fullgjort hel värnpliktstjänstgöring, i vissa fall även underbefäls- eller underofficersutbildning. I betraktande av syftet med den förutsatta regeln bör den dock tillämpas beträffande alla män i angiven ålder oberoende av deras värnpliktsförhållanden. Samma regel för rätt till ersättning bör gälla för kvinnor i åldern 48 år och däröver.

Vid bedömandet av verkningarna av föreslagen ordning bör beaktas, att de allra flesta civilförsvarspliktiga män, som icke är värnpliktiga med uppskov, inskrives i civilförsvaret först i samband med utträdet ur värnpliktsåldern. Vad kvinnorna beträffar tages dessa visserligen i allmänhet i anspråk inom civilförsvaret vid lägre ålder. Kvinnorna tillhör emellertid endast undantagsvis utbildningskategorierna med de längsta utbildningstiderna. Vidare blir kvinnorna enligt den nya ordningen berättigade till familjebidrag vid tjänstgöring före det kalenderår, under vilket de uppnår 48 års ålder. Departementschefen framhåller dessutom, att enligt gällande föreskrifter av civilförsvarsstyrelsen kvinna, som har vårdnaden om barn under 16 år, icke skall inskrivas i civilförsvaret om hon inte lämnar medgivande därtill.

För att vinna en enkel lösning, vilken anknyter till de civilförsvarspliktigas inkomstförhållanden, anses det lämpligt att bestämma en ersättning per dag, som utgör viss procentsats av den civilförsvarspliktiges årsinkomst, samt utnyttja tillgängliga uppgifter hos myndigheterna rörande de enskildas inkomster. Departementschefen anser det naturligt, att man vid utformningen av en regel för ersättning vid civilförsvartjänstgöring på grundval av civilförsvarspliktigas inkomst använder indelningen i sjukpenningklasser enligt den föreslagna lagen om allmän försäkring för att fastställa vederbörandes inkomst. Den högsta av dessa klasser avser en inkomst av förvärvsarbete å 21 000 kronor eller mera. Departementschefen förutsätter att ifrågakvarande ersättning skall vara skattefri och erinrar om att förslag angående skattefrihet för vissa förmåner till värnpliktiga och civilförsvarspliktiga i annat sammanhang framläggs för årets riksdag.

I enlighet med det anförda föreslås att civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern skall äga uppbära civilförsvarspenning med ett belopp per dag, som utgör 0,2 % av den högsta inkomsten i den sjukpenningklass, vari vederbörande är placerad, dock högst å en årsinkomst av 21 000 kronor. För sjukförsäkrad, som inte är placerad i sjukpenningklass, anses civilförsvarspenningen böra beräknas efter högsta årsinkoms-

ten i sjukpenningklassen 2. Beloppen torde böra avrundas uppåt till närmast hela krontal. Förvärvsarbetande, som inte är ansluten till den allmänna sjukförsäkringen, bör på annat godtagbart sätt styrka sin årsinkomst av förvärvsarbete. I övrigt bör ersättningen i sådant fall beräknas efter samma grunder som för sjukförsäkrade.

I det följande kommer att förordas, att de civilförsvarspliktiga skall äga uppbära bl. a. penningbidrag, utbildningspremie, tjänstgöringspremie och familjebidrag. Den som åtnjuter förmånen av civilförsvarspenning anses böra vara berättigad till utbildningspremie men ej till penningbidrag, tjänstgöringspremie och familjebidrag.

Det nu framlagda förslaget innebär, att civilförsvarspliktig, som förlorar hela sin normala inkomst av förvärvsarbete — inkomst av tjänst eller annat förvärvsarbete — genom civilförsvarspenningen i allmänhet erhåller full kompensation om inkomstbortfallet icke överstiger ett belopp motsvarande ca 23 000 kronor om året. För den som utöver civilförsvarspenning åtnjuter utbildningspremie blir motsvarande inkomstläge ca 35 000 kronor.

Civilförsvarspenning bör icke understiga vad som sammanlagt utgår i penningbidrag och tjänstgöringspremie till personal under 48 år med motsvarande tjänsteställning och tjänstgöringstid.

Med hänsyn till bestämmelserna i 20 § civilförsvarslagen bör k o m m u n a l a n s t ä l l d, vilkens civilförsvartjänstgöring skall anses fullgjord i den kommunala anställningen, icke uppbära civilförsvarspenning, penningbidrag eller tjänstgöringspremie och ej heller kunna erhålla familjebidrag.

I 47 § civilförsvarslagen stadgas, att den som driver verksamhet, för vilken v e r k s k y d d finnes, är pliktig att utgiva ersättning för tjänstgöring i verkskyddet till de i hans tjänst anställda enligt grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer. Departementschefen förordar, att vid utbildning, som anordnas av arbetsgivare, denne skall vara skyldig att utgiva ersättning, som i princip icke må understiga vad som inom det allmänna civilförsvaret utgår till motsvarande personal vid motsvarande tjänstgöring.

Vad angår kostnaderna för utbildningen av verkskyddspersonal genom civilförsvarsmyndighets försorg hänvisas till vad härutinnan anförts i propositionen 1959:114. Något avsteg i förhållande till vad därvid förordats anses icke nu böra övervägas.

Enligt 28 § S a a r och motsvarande stadganden i andra av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelser äger tjänsteman, tillhörande avdragsgrupp 3, åtnjuta lön med B-avdrag vid tjänstledighet för repetitionsövning enligt 27 § värnpliktslagen ävensom vid tjänstledighet för annan värnpliktstjänstgöring, som fullgöres det år den värnpliktige fyller 23 år eller därefter. Enligt sagda avlöningsbestämmelser gäller vidare att tjänsteman, tillhörande avdragsgrupp 3, vid tjänstledighet för fullgörande av

tjänstgöring, vilken åligger anställningshavare i reserven, äger åtnjuta lön med B-avdrag. Här angivna föreskrifter gäller icke då tjänsteman åtnjuter avlöningsförmåner enligt krigsavlöningsbestämmelser.

Såsom förutsatts av utredningen bör motsvarande föreskrifter med angivna begränsning införas i fråga om civilförsvartjänstgöring, som på grund av civilförsvarsplikt fullgöres det år tjänstemannen fyller 23 år eller därefter, ävensom i fråga om tjänstgöring såsom befälsanställd i civilförsvaret. Därest vederbörande under tjänstgöring i civilförsvaret erhåller civilförsvarspenning, bör emellertid helt avdrag göras å lönen.

I detta sammanhang erinras om att Kungl. Maj:t, på grund av det oundgängliga behovet av avlöningsföreskrifter för personal i civilförsvarets undsättningskårer och för befälsanställda i civilförsvaret, föreskrivit *dels* genom beslut den 16 juni 1961 att tjänstgöring, som värnpliktig, vilken beviljats krigsuppskov för tjänstgöring i civilförsvarets undsättningskårer, fullgör i civilförsvaret, skall vid tillämpning av nyssnämnda stadganden i statliga avlöningsförfattningar vara jämställd med värnplikstjänstgöring, *dels ock* genom beslut den 29 september 1961, att tjänsteman med avlöning enligt av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelser vid tjänstledighet för fullgörande av tjänstgöring i egenskap av befälsanställd i civilförsvaret skall åtnjuta samma avlöningsförmåner som enligt angivna bestämmelser tillkommer tjänsteman vid tjänstledighet för fullgörande av tjänstgöring, vilken åligger anställningshavare i reserven. Dessa avlöningsföreskrifter har meddelats i avvaktan på ställningstagande till ändringar i avlöningsförfattningarna och erfordras ej längre efter genomförande av sådana ändringar.

Frågan om vidtagande av avsedda ändringar i de statliga avlöningsförfattningarna anmäles av chefen för civildepartementet i annat sammanhang.

Vad härefter angår de olika slagen av förmåner anses vid färd till och från tjänstgöring m. m. fria resor och traktementen bära tillkomma de civilförsvarspliktiga enligt de för värnpliktiga utfärdade bestämmelserna i tillämpliga delar. I den mån under de förhållanden, för vilka de nya bestämmelserna är avsedda, tjänstledighet från civilförsvartjänstgöring förekommer, torde de tjänstlediga bära ha rätt till fria resor i anledning av ledighet under samma förutsättningar som värnpliktiga vid tjänstgöring inom krigsmakten. Bestämmelserna torde härvid bära anknytas till vad i värnpliktsavlöningskungörelsen föreskrives rörande tjänstledighet under annan tid än första tjänstgöring och fortsatt tjänstgöring. Enligt civilförsvarets nuvarande bestämmelser utgår ersättning för resekostnad oberoende av om färdvägen är kortare eller längre. Någon försämring av denna förmån genom införande av fordran på viss minsta färdlängd anses icke bära ske vid övergång till nytt avlöningssystem. Det

framhålles, att resefrekvensen vid civilförvarsutbildningen är ganska stor. Detta gäller särskilt den lokala utbildningen, vilken ofta fullgöres i ett flertal pass och därigenom kan åsamka deltagare en ej obetydlig total resekostnad, vilken icke rimligen bör bäras av den civilförvarspliktige. Den nuvarande regeln anses även i fortsättningen böra ha generell giltighet och alltså tillämpas jämväl vid resor till kurser om en eller flera heldagar. Den militära ersättningsregeln skulle alltså i detta hänseende frångås. Värnpliktsavlöningskungörelsen innehåller, att flygplan må användas då särskilda förhållanden föranleder detta och enligt bestämmelser, som försvarets civilförvaltning efter samråd med överbefälhavaren äger utfärda. För civilförvarets vidkommande anses motsvarande bestämmelser böra utfärdas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Slutligen avses i fråga om reseförmånerna få övervägas att ge värnpliktsavlöningskungörelsens föreskrifter om inställelse- och tjänstgöringsorders användning såsom färdhandlingar motsvarande tillämpning inom civilförsvaret. Det bör även prövas, huruvida en mot systemet med militär tjänstebiljett svarande ordning lämpligen kan införas inom civilförsvaret.

Enligt värnpliktsavlöningskungörelsen äger de värnpliktiga under tjänstgöring erhålla p e n n i n g b i d r a g. De indelas därvid alltefter tjänstställning och tjänstgöringstid i nio grupper, den lägsta avsedd för meniga som icke tillgodoräknats tjänstgöringstid om 304 dagar samt den högsta för kaptener och högre. Detta penningbidragssystem anses böra göras tillämpligt även inom civilförsvaret. Departementschefen anser vidare att, i enlighet med grunderna för det militära systemet, den lägsta bidragsgruppen vid civilförsvaret i princip bör omfatta alla meniga civilförvarspliktiga — män och kvinnor — vilka icke kan tillgodoräkna sig värnplikts- och civilförvarstjänstgöring överstigande 304 dagar. Vapenfri värnpliktig, som placerats för tjänstgöring inom civilförsvaret, anses vid sådan tjänstgöring icke böra bli bättre ställd i tillgodoräkningshänseende än om han fortsatt sin utbildning inom krigsmakten. Han bör alltså uppflyttas till den näst lägsta bidragsklassen i civilförsvaret först efter 404 dagars tjänstgöring. Med avseende å övriga civilförvarspliktiga finns icke anledning att genomföra en skillnad motsvarande den mellan vapenfria och icke vapenfria värnpliktiga.

I övrigt anses personalens fördelning på bidragsgrupper böra ske i anslutning till värnpliktsavlöningskungörelsens gruppering med beaktande av de civilförvarspliktigas tjänstställning och utbildning. Huruvida alla nio bidragsgrupperna kan behöva utnyttjas är inte möjligt att nu avgöra liksom inte heller hur befattningarna i detalj skall inplaceras. Fördelningen föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t.

Penningbidrag anses icke böra utgå till civilförvarspliktig, som uppbär civilförvarspenning.

I 16 § värnpliktsavlöningskungörelsen föreskrives, att värnpliktig bl. a.

vid flygtjänstgöring må utöver penningbidrag åtnjuta ersättning enligt vad därom särskilt stadgas. Särskilda bestämmelser i ämnet har utfärdats av Kungl. Maj:t. Vid framläggande av propositionen 1959: 114 uttalades, att det icke råder någon tvekan om värdet av att kunna utnyttja helikoptrar och flygplan i civilförsvarets tjänst. Det kan sålunda bli aktuellt, att civilförsvarspliktiga tages i anspråk för flygtjänstgöring, varvid i princip ersättningsbestämmelserna inom krigsmakten torde böra tillämpas.

Avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret innehåller, att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar äger fastställa arvoden beräknade för år eller månad för sådan personal i befälsställning, vars tjänstgöring icke kan hänföras till vissa dagar eller timmar. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser om arvoden till civilförsvarschefer. Såsom utredningen uttalat förefinnes även i framtiden behov av ett dylikt bemyndigande. Det torde få framhållas, att civilförsvarschefs — och distriktschefs — skyldighet att tjänstgöra för utbildning och övning samt följa civilförsvarsförberedelser grundar sig på uppdraget att inneha befattningen och icke på civilförsvarsplikt.

Enligt värnpliktsavlöningskungörelsen må värnpliktig erhålla fri förplägnad och inkvartering i samband med inskrivning och vid vissa andra tillfällen. Civilförsvarsmyndighet anses böra äga befogenhet att i den mån så erfordras bereda civilförsvarspliktiga dylika förmåner i motsvarande situationer.

Under tjänstgöring äger värnpliktig erhålla fri förplägnad och inkvartering. Utredningen har föreslagit samma regel för de civilförsvarspliktiga med vissa modifikationer. Departementschefen anser, att i enhetlighetens intresse de militära bestämmelserna bör efterföljas i sin helhet i den mån icke särskilda förhållanden inom civilförsvaret motiverar avvikelser.

Värnpliktig erhåller under tjänstgöring såsom lån samtliga i den värnpliktiges personliga utrustning ingående persedlar. Om värnpliktig medgives begagna egna persedlar, erhåller han ersättning härför. Inom civilförsvaret tillhandahålles de tjänstgörande överdragskläder och andra persedlar i den mån så bedömes erforderligt. Detsamma anses böra ske även i fortsättningen. Författningsbestämmelser, som tillförsäkrar de civilförsvarspliktiga preciserade rättigheter härutinnan, synes kunna undvaras. Civilförsvarspliktig, som icke vill använda tillhandahållna persedlar, anses icke böra få ersättning för begagnandet av egna.

Ej heller i andra fall anses — med hänsyn till utbildningsperiodernas relativa kortvarighet och övriga förhållanden — någon ersättning böra tillerkännas civilförsvarspliktiga för bruk av egna kläder m. m.

Vad angår de tjänstgörandes sju kvårds förmåner är, såsom utredningen framhållit, förutsättningarna härutinnan olika vid krigsmakten och vid civilförsvaret, i det att civilförsvaret i stort sett saknar en egen

sjukvårdsorganisation. Även tjänstgöringsförhållandena skiljer sig från varandra. Genom den allmänna sjukförsäkringen är alla medborgare garanterade fri sjukhusvård jämte ersättning för större delen av förekommande läkarvårdskostnader m. m. Departementschefen har icke kunnat finna tillräckliga skäl för att sjukdom, som yppar sig under civilförsvartjänstgöring, generellt bör berättiga till bättre ersättning än då vårdbehov eljest uppkommer. Å andra sidan torde beträffande de värnpliktiga, som överföres till civilförsvaret, förmånerna vid sjukdom böra väsentligen behållas vid den militära nivån. Med de värnpliktiga anses böra jämföras övriga civilförsvarspliktiga — män och kvinnor — som befinner sig under den ålder då värnplikt upphör. I den mån vård å sjukvårdsinrättningar inom civilförsvaret eller krigsmakten icke kan beredas, torde den enklaste lösningen av ersättningsfrågan för dessa fall vara, att civilförsvaret lämnar de civilförsvarspliktiga gottgörelse för skäliga sjukvårdskostnader i den mån dessa icke täcks av den allmänna sjukförsäkringen. Med hänsyn till de förmåner, som föreslagits för de äldre civilförsvarspliktiga, anses dessa icke böra erhålla särskild gottgörelse för sjukvårdskostnader.

Vad för värnpliktiga är stadgat om begravningshjälp m. m. föreslås få motsvarande tillämpning inom civilförsvaret.

Olika meningar råder om i vad mån civilförsvarspliktiga bör få uppbära premier.

Med hänsyn till att civilförsvarspliktiga och värnpliktiga i princip bör vara likställda i avseende å ersättningsförmåner anser departementschefen att tjänstgöringspremie bör kunna tilldelas civilförsvarspliktig. Tjänstgöringspremie anses dock icke böra utgå till civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern. För beviljande av tjänstgöringspremie bör upprätthållas krav på att den civilförsvarspliktige tjänstgjort vid krigsmakten och civilförsvaret sammanlagt mer än 394 dagar. Tid, för vilken tjänstgöringspremie må ha uppburits vid krigsmakten, bör härvid avräknas. De värnpliktigas tjänstgöringspremie uppgår till 100 kronor för varje hel premieberättigande tjänstgöringsperiod om 20 dagar. Beloppet anses för de civilförsvarspliktigas vidkommande böra fastställas till 5 kronor för dag.

Departementschefen anser även att utbildningspremie bör kunna tillkomma civilförsvarspliktiga. Sådan premie föreslås tilldelas den, som med godkända vitsord genomgått befäls- eller specialistutbildning avsedd för någon av utbildningskategorierna A—D. Med hänsyn till utbildningspremiens syfte att utgöra ersättning för utbildning av viss kvalitet bör denna förmån kunna tillkomma alla civilförsvarspliktiga inom de angivna utbildningskategorierna och oberoende av om utbildningspremie uppburits i militär tjänstgöring. Också kommunalanställd, vilkens civilförsvartjänstgöring skall anses fullgjord i den kommunala anställningen, bör kunna tillerkännas utbildningspremie. På sätt som gäller inom krigsmakten bör tjänstgöringspremie uteslutas, när utbildningspremie utgår.

Utbildningspremierna vid krigsmakten är bestämda till vissa engångsbelopp, olika för olika slag av utbildning. Med beaktande av storleken av dessa belopp och den avsedda utbildningens längd föreslås, att för de civilförsvarspiktiga utbildningspremier, vilken för dem bör anges såsom ett enhetligt dagsbelopp, fastställas till 10 kr. om dagen.

Utredningen har upptagit frågan om vilka förutsättningar med avseende å tjänstgöringstidens längd, som bör gälla för rätt till ersättning. Departementschefen finner det lämpligt, att såvitt angår tjänstgöring för utbildning fulla förmåner i princip må utgå endast för heldagstjänstgöring. Heldagstjänstgöring bör i regel omfatta minst 7 timmar. Erforderliga in- och utryckningsdagar i samband med heldagsutbildning anses dock alltid böra räknas som heldagar, även om tjänstgöringstiden skulle understiga den nyssnämnda. Det bör vidare vara möjligt att utgiva ersättning till exempelvis skiftarbetare, som på grund av deltagande i kvällskurser lider inkomstminskning, eller till rörelseidkare, vilkas näringsutövning äger rum utom ordinarie arbetstid.

I anledning av vad i ett remissyttrande anförts angående ersättning under övning framhålles, att övningstiderna inom civilförsvaret i regel ej överstiger mer än en eller annan dag och att övningarna ofta berör ett större antal personer. Något egentligt behov av ersättning vid tjänstgöring av sådan kort varaktighet torde i allmänhet inte förefinnas. Däremot skulle ett betydande administrativt arbete uppkomma, om kontant ersättning skulle utgivas till deltagare i övningar. Departementschefen anser därför, att penningbidrag, familjebidrag och premier i regel icke bör utgå vid övningar.

Rörande omfattningen av de förmåner, som bör utgå vid tjänstgöring under kortare tid än 7 timmar i följd, råder olika meningar bland dem, som yttrat sig. Med hänsyn till önskvärdheten av att ej tynga förvaltningsarbetet och då behov av bidrag under deldagstjänstgöring i allmänhet icke torde göra sig gällande med större styrka, anses förmånerna böra starkt begränsas. Enligt avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret utgives vid deldagstjänstgöring ersättning för resor och — under vissa förutsättningar — timlön. Förmånen av fria resor anses böra behållas. Därutöver anses i allmänhet icke böra föreligga rätt till ersättning av något slag vare sig kontant eller in natura. Civilförsvarsmyndighet bör dock givetvis vara oförhindrad bl. a. att, i den mån så finnes behövt och medel härför är anslagna, anordna utspisning m. m.

I den mån behov uppstår av regler rörande ersättning vid frivillig tjänstgöring m. m. vid civilförsvaret anses de bestämmelser, som gäller inom krigsmakten böra bli vägledande.

Någon exakt beräkning av kostnaderna för de framlagda förslagen torde icke nu kunna utföras, bl. a. därför att inplacering i penningbidragsklasser icke skett. I sin helhet torde kostnaderna för det nya lönesystemet, såvitt nu kan bedömas, komma att bli av samma storleksordning eller lägre än kostnaderna vid en fortsatt tillämpning av gällande bestämmelser.

Med hänsyn till att vissa av de förordade förmånerna för civilförsvarspliktiga skulle anknyta till den föreslagna lagen om allmän försäkring, vilken är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1963, anses även här ifrågavarande bestämmelser i sin helhet böra bli gällande först fr. o. m. nämnda dag.

Utskottet

Andra lagutskottet har numera i sitt utlåtande nr 24 tillstyrkt det i förevarande proposition framlagda förslaget till förordning om ändring i familjebidragsförordningen. De av Kungl. Maj:t i övrigt föreslagna grunderna för ersättning åt civilförsvarspliktiga m. m., vilka grunder i väsentliga delar överensstämmer med vad som gäller i fråga om ersättning till värnpliktiga, föranleder icke någon erinran från statsutskottets sida. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 19 januari 1962 angivna grunder utfärda bestämmelser angående avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m.

Stockholm den 15 maj 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Bengtson, Mårtensson, Bertil Petersson, Edström, Bengt Gustavsson, Herbert Larsson och Manne Olsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Andreasson, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Andersson i Knäred, Fagerlund och Nelander.